

6. Кадье Л. Соглашение относительно процесса во французском праве (о контрактуализации разрешения споров) /Российский ежегодник гражданского и арбитражного процесса. — 2007. — № 6

7. Брановицкий К.Л. Процессуальный договор в доктрине гражданского процесса ФРГ//Арбитражный и гражданский процесс. — 2010. — № 2.

Андронов І. В.

*к.ю.н., доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ СУДОВИХ РІШЕНЬ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Відповідно до положень п. 9 ст. 129 Конституції України обов'язковість рішення суду віднесено до основних засад судочинства.

Погляди вчених на сутність обов'язковості судового рішення різняться.

Обов'язковість судового рішення в юридичній літературі нерідко розглядається як принцип судочинства [1, с. 160-173], при цьому, як стверджує В.А. Кройтор, принцип обов'язковості рішень суду не слід плутати з обов'язковістю як однією з ознак (характеристик) інституту законної сили судового рішення [2, с. 150].

Інші автори розглядають обов'язковість виключно у її взаємозв'язку з законною силою судового рішення, розглядаючи її: як властивість законної сили судового рішення наряду з іншими властивостями, такими як виключність, преюдиційність, реалізованість тощо [3, с. 27-45], доходячи до ототожнення обов'язковості з законною силою судового рішення, яка, в свою чергу породжує такі правові наслідки законної сили як незмінність, неспростовність, виключність, преюдиційність, реалізованість [4, с. 113]. Деякі автори наголошують на тісному зв'язку між обов'язковістю та реалізованістю судового рішення, що набрало законної сили, по суті, ототожнюючи їх, називаючи одне проявом іншого [5, с. 34].

Також відсутня єдність думок науковців й щодо сфери поширення дії обов'язковості судового рішення. Так, О.З. Хотинська доходить висновку, що рішення суду є не просто фінальним процесуальним документом, воно є правозастосовним актом особливого компетентного державного органу; в силу цього з судовим рішенням, яке вступило в законну силу, зобов'язані рахуватись

всі інші органи державної влади та місцевого самоврядування, їх посадові особи, навіть якщо вони не приймають безпосередньої участі у виконанні цього рішення. У цій площині висунутий у радянський період тезис про загальнообов'язковість судового рішення (тобто відсутність суб'єктивних меж) вбачається нам актуальним і в сучасних умовах [3, с. 27-45]. Р.О. Гаврік, навпаки, стверджує, що загальнообов'язковість взагалі не притаманна судовому рішення. Науковець зазначає, що рішення суду як таке не може бути загальнообов'язковим, оскільки тоді воно матиме ознаки нормативно-правового акта, поширюватиметься на невизначене коло осіб або групу осіб, а суди підчас розгляду власних судових справ та ухвалення власних рішень повинні будуть зважати на те, як була вирішена справа судом, у якій ухвалене рішення суду, що набрало законної сили, і відповідно — яке набрало законної сили. А в даному випадку матимемо визнання за рішенням суду статусу прецеденту, що заперечується українською правовою системою [5, с. 34, 37].

Неоднозначність трактування сутності обов'язковості судового рішення позначилася й на правовому регулюванні даного питання та породила суперечливість положень законодавства, яке визначає зміст даної категорії. Так, відповідно до ч. 1 ст. 14 ЦПК України судові рішення, що набрали законної сили, обов'язкові для всіх органів державної влади і органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, посадових чи службових осіб та громадян і підлягають виконанню на всій території України, а у випадках, встановлених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, — і за її межами. Тобто у цій нормі законодавець розкриває сутність обов'язковості судового рішення та пов'язує її з властивістю реалізованості.

Відповідно до ч. 2 ст. 13 Закону України від 07.07.2010 року № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України. Обов'язковість урахування (преюдиційність) судових рішень для інших судів визначається законом. В даному випадку законодавець вже не розглядає обов'язковість окремо від реалізованості (тобто визначає обов'язковість як обов'язковість до виконання), та включає до її змісту ще й преюдиційність судового рішення. Через обов'язковість до виконання визначається обов'язковість судового рішення і в ч. 2 ст. 14 КАС України, в той час як у КПК України (ч. 2 ст. 21)

обов'язковість та реалізованість судового рішення розділяються, хоча й залишаються взаємопов'язаними категоріями.

Аналізуючи властивість обов'язковості судового рішення, не можна погодитись з Р.О. Гавріком, який значно звужує зміст цієї категорії, вказуючи, що обов'язковість судового рішення проявляється у зобов'язанні учасників процесу до вчинення певних дій або утримання від їх вчинення. Послідовно дотримуючись цієї позиції, автор доходить висновку, що рішення про визнання не властива обов'язковість, оскільки в ньому відсутній конкретно визначений зобов'язаний суб'єкт [5, с. 35].

Втім, слід зауважити, що рішення суду, яке набрало законної сили, є індивідуально-правовим актом, що конкретизує зміст правовідносин між сторонами судового спору. Тому воно стає частиною правового порядку в державі, а його обов'язковість як правового акту впливає на всі форми реалізації права (дотримання, використання, виконання) щодо всіх суб'єктів, які знаходяться у сфері поширення його дії. Тому судові рішення не лише зобов'язує відповідача до вчинення певних дій або утримання від їх вчинення, а й уповноважує позивача, конкретизуючи зміст його суб'єктивного права у правовідносинах, спірність яких усуває суд своїм рішенням. Судове рішення визначає межі та порядок реалізації позивачем свого суб'єктивного права. Позивач, таким чином, не може вимагати від відповідача більше, ніж це передбачено судовим рішенням, або в інший спосіб чи в іншому порядку (без зміни способу та порядку виконання судового рішення, що матиме наслідком ухвалення нового акту правосуддя). Тому не можна повністю ототожнювати обов'язковість судового рішення з можливістю його виконання, особливо примусового виконання. Як кожний правовий акт, будь-яке судове рішення, якщо воно набрало законної сили, може впливати на суб'єктів своєї дії через дотримання ними приписів такого судового рішення. Це також є проявом обов'язковості судового рішення наряду з його виконанням.

Література:

1. Городовенко В. Принцип обов'язковості судового рішення / В. Городовенко // Вісник Академії правових наук України. — 2012. — № 1(68). — С. 160-173
2. Кройтор В.А. Принцип обов'язковості судових рішень у цивільному судочинстві: актуальність та нормативний зміст / В.А. Кройтор // Право і безпека. — 2008. — № 7'2. — С. 150
3. Хотинська О.З. Обов'язковість судових рішень як конституційна засада судочинства України / О.З. Хотинська. — Дисер. ... канд. юрид. наук. — К., 2006. — С. 27-45.

4. Зейдер Н.Б. Судебное решение по гражданскому делу. — М.: Юридическая литература, 1966. — С. 113

5. Гаврік Р.О. Динамічний елемент законної сили рішення суду першої інстанції // Університетські наукові записки. — 2010. — № 1(33). — С. 34

Волкова Н.В.

*к.ю.н., доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДОКУМЕНТИ, ЩО ПОСВІДЧУЮТЬ ПОВНОВАЖЕННЯ АДВОКАТА ЯК ПРЕДСТАВНИКА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ У СВІТЛІ СУДОВОЇ РЕФОРМИ УКРАЇНИ

Проведення судової реформи України і прийняття 7 липня 2010 року нового Закону України «Про судоустрій та статус суддів» [1] та інших нормативно правових актів суттєво вплинуло на цивільне судочинство України взагалі та на визначення документів, що посвідчують повноваження адвоката як представника у цивільному процесі зокрема.

Відповідно до ч. 4 ст. 42 ЦПК України [2] повноваження адвоката як представника можуть посвідчуватись ордером, дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або договором. До ордера обов'язково додається витяг із договору, у якому зазначаються повноваження адвоката як представника або обмеження його прав на вчинення окремих процесуальних дій. Витяг засвідчується підписом сторін договору.

Частина 4 ст. 42 ЦПК України до внесення змін відповідно до Закону «Про судоустрій та статус суддів» від 7 липня 2010 року передбачала, що повноваження адвоката як представника можуть посвідчуватись ордером, який виданий відповідним адвокатським об'єднанням, або договором.

З цього приводу, до внесення вищенаведених змін, серед процесуалістів виникали дискусії щодо можливості представляти інтереси, особу яку він представляє у цивільному процесі на підставі тільки ордеру або договору [3, с. 331]. Так, Дрішлюк В.І. зазначав, що «...адвокат як представник може діяти на підставі ордеру